

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس تاب‌آوری، مهارت‌های اجتماعی و کمال‌گرایی

علی‌اکبر خوش‌گفتار مقدم*^۱، محمدعلی مغیثی^۲

چکیده

پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه اول بر اساس تاب‌آوری، مهارت‌های اجتماعی و کمال‌گرایی انجام گرفت. روش پژوهش کمی از نوع توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان مدرسه امام جعفر صادق (ع) متوسطه اول استان قم (۳۵۰ نفر) است. حجم نمونه از طریق نرم افزار GPower، تعداد ۷۴ نفر و به روش تصادفی ساده انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی نسخه دانش‌آموزان گرشام و الیوت، تاب‌آوری کونور و دیودسون، کمال‌گرایی هویت و فلت و معدل دانش‌آموزان به عنوان شاخص پیشرفت استفاده شد. ارزیابی پایایی پرسشنامه‌ها به روش آلفای کرونباخ انجام شد. مقدار آماره ۰.۸۹۰، ۰.۹۳۸ و ۰.۸۸۷ بدست آمد که نشانگر پایایی مناسب ابزار است. تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها از طریق آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه و به کمک نرم افزار SPSS نسخه ۲۷ انجام شد. یافته‌ها نشان داد با استفاده از روش تحلیل رگرسیون همزمان، مدل معنی‌داری به دست آمد مجذور R تعدیل شده ۰.۳۶۹ و F معادل ۱۵.۲۱۹ است. بر این اساس مقدار F محاسبه شده در سطح ۰.۰۵ معنادار بود. این مدل ۳۶.۹ درصد از واریانس را توجیه می‌کند. در نهایت با بررسی آماره t بدست آمده می‌توان نتیجه گرفت رابطه معنی‌داری بین کمال‌گرایی و پیشرفت تحصیلی یافت نشد اما بین تاب‌آوری و مهارت‌های اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری با پیشرفت تحصیلی وجود داشت.

کلمات کلیدی: پیشرفت تحصیلی، تاب‌آوری، دانش‌آموزان، کمال‌گرایی، مهارت‌های اجتماعی.

^۱ گروه مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران (نویسنده مسئول). khoshgoftar1346@gmail.com

^۲ گروه مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. mamoghisi@gmail.com

مقدمه

امروزه از مهم‌ترین مباحث مورد توجه حیطه آموزش، راه‌های بهبود عملکرد دانش‌آموزان است. مدارس به‌عنوان خط مقدم آموزش و پرورش در تلاش برای دستیابی به این هدف عالی هستند. معلمان همواره در این مسیر تلاش‌های بسیاری داشته‌اند. اما باید توجه داشت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان همواره تحت تأثیر مؤلفه‌ها و عوامل مختلف است.

تحقیقات اخیر بر درک عوامل تعیین‌کننده پیشرفت تحصیلی متمرکز شده‌اند؛ یعنی اینکه چرا برخی دانش‌آموزان موفق می‌شوند در حالی که برخی دیگر برای رسیدن به موفقیت تلاش می‌کنند. این رشته تحقیقاتی برای سیاست‌گذاران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا اطلاعاتی در مورد چگونگی ارتقای پیشرفت تحصیلی و توسعه برنامه‌های استراتژیک آموزشی ارائه می‌دهد (Nunes, Oliveira, Castelli, & CruzJesus, 2023). پیش‌بینی زود هنگام عملکرد نامطلوب تحصیلی دانش‌آموزان به آموزشگاه کمک می‌کند تا به موقع حمایت‌های تحصیلی و مشاوره‌ای را ارائه دهد و نرخ موفقیت دانش‌آموز را افزایش دهد. با وجود اهمیت این موضوع، اکثر موسسات در یافتن یک استراتژی و چارچوب موثر برای نظارت بر پیشرفت تحصیلی و شناسایی دانش‌آموزان در معرض خطر، با چالش مواجه هستند (Nguyen, Nguyen, Jia, Ling, & Finch, 2024). از این جهت در مرحله اول شناسایی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی بسیار اهمیت پیدا می‌کنند. شناسایی این عوامل کمک بسزایی به مدیران سطح کلان و کادر اجرایی مدارس در راستای برنامه ریزی مناسب و دقیق جهت دستیابی به اهداف آموزشی می‌کند.

دستاورد تحصیلی^۱ یکی از معیارهایی است که میزان موفقیت دانش‌آموزان در یادگیری را نشان می‌دهد. دستاورد تحصیلی نتیجه ارزیابی آموزشی پیشرفت دانش‌آموز است که پس از انجام فعالیت‌های یادگیری به دست می‌آید. پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نه تنها به دانش بلکه به مهارت‌ها نیز مربوط می‌شود (Daud Yahya, Idun Suwarna, Ginting, Ady Bakri, & Akhmad, 2023) اما مسئله اصلی این است که آیا سه عامل تاب‌آوری^۲، مهارت‌های اجتماعی^۳ و کمال‌گرایی^۴ می‌توانند بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند؟ تبیین مسئله حاضر نیازمند استفاده از پرسش‌نامه‌های استاندارد جهت جمع‌آوری داده و ابزارهای تحلیل داده‌های آماری به منظور تجزیه تحلیل نتایج حاصله است.

آموزش و پرورش در عصر حاضر به قدری اهمیت دارد که بسیاری از جامعه‌شناسان و نخبگان آن را مهم‌ترین نهاد در پی‌ریزی یک جامعه موفق می‌دانند. در اکثر جوامع پیشرفته امروزی نهاد آموزش و پرورش ابزاری مهم جهت تحقق اهداف و مقاصد اجتماعی به شمار می‌رود و انتظار می‌رود موجب رشد و توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه باشد. آموزش و پرورش از مهم‌ترین مؤلفه‌های موثر بر توسعه پایدار کشورها به حساب می‌آید. تمامی مطالعات و تجربیات نشان می‌دهند که توسعه پایدار و همه‌جانبه وابسته به نیروی انسانی و شرط اصلی تداوم هر گونه توسعه، سرمایه‌گذاری در توسعه انسانی به عنوان رکن و هسته اصلی آن است (حسینی، دادیلی، و

1. Academic achievement

2. Resilience

3. Social skills

4. perfectionism

جلیلود فرد، ۱۴۰۲). بنابراین آموزش و پرورش به عنوان پایه اصلی توسعه انسانی همواره از مهمترین عناصر موثر بر توسعه فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و ... به شمار می آید.

ارزیابی نتایج آموزش دانش‌آموزان همواره اصلی مهم در فرایند آموزش به شمار می‌آید. هدف این است که میزان موفق در یادگیری، ایجاد دانش، مهارت‌ها و شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌آموزان شناسایی و پیشرفت هر یک، باتوجه به ویژگی‌های فردی مشخص شود (جهینی، حسنی، و باتمانی، ۱۴۰۰).

پیشرفت تحصیلی و عوامل موثر بر آن همواره یکی از دغدغه‌های اصلی روان‌شناسان بوده است. پیشرفت تحصیلی را انجام کار برای به دست آوردن نتیجه مناسب، برتری و موفق روز افزون تعریف کرده‌اند. بنابراین یکی از شاخص‌های اصلی نظام تعلیم و تربیت جوامع، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. شناسایی عوامل مهم و موثر پیشرفت تحصیلی کمک بسیار زیادی در بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان و موفق‌های فرآیند آموزش می‌کند. پیشرفت تحصیلی به مؤلفه‌های متعددی از جمله شرایط اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی و فردی اشاره دارد (تبریزی شهری، ۱۴۰۲). از بین عوامل اصلی موثر، می‌توان به عوامل فردی، خانواده، سیستم آموزش و پرورش، متغیرهای برون فردی، رقابت، متغیرهای موقعیتی، عوامل محیطی، رسانه، عوامل درون مدرسه‌ای، و عوامل فرهنگی اشاره کرد. (نیک سیرت، طیبی، و ایزدخواه، ۱۴۰۲)

افراد با گذر از سختی‌های قابل توجه، غالباً قادر به بازگشت به عملکرد عادی خود هستند. تاب‌آوری فرایندی پویا در سطوح مختلف عملکرد است که به توانایی سازگاری مثبت افراد پس از مواجهه با مشکلات اشاره دارد. تاب‌آوری به دنبال روشن کردن سازوکارهای موفقیت‌آمیز در شرایط نامطلوب است و به درک عمیق‌تر تفاوت‌های افراد در نحوه مقابله با چالش‌ها می‌پردازد (vanmeter & cicchetti, 2020). در برخی منابع تاب‌آوری را مترادف با مفهوم صبر نیز دانسته‌اند.

کمال‌گرایی یک ویژگی شخصیتی است که فرد دارای آن، برای دستیابی به استانداردهای بالای عملکرد تلاش می‌کند و با تمایل به ارزیابی سخت‌گیرانه خود همراه است. این ویژگی ارتباط نزدیکی با سلامت روان فرد دارد و تأثیر عمیقی بر کار، تحصیل و زندگی افراد می‌گذارد. باین وجود، ماهیت و ویژگی‌های کمال‌گرایی و اینکه آیا تأثیر آن بر سلامت روان مثبت یا منفی است، همچنان در حوزه روان‌شناسی محل بحث است و نیازمند بررسی‌های بیشتر است (fang & liu, 2022).

مهارت‌های اجتماعی الگوهایی از رفتار اجتماعی هستند که افراد را از نظر اجتماعی کارآمد می‌کنند، یعنی قادرند تأثیرات مطلوب را روی دیگران بگذارند. طبق پژوهش‌های پیشین این تأثیرات به انگیزه‌های شخصی برای تقویت یادگیری، بهبودی یا سخت‌کوشی دیگران مرتبط است (Argyle, 2019). مهارت‌های اجتماعی را به‌طور کلی می‌توان توانایی برقراری ارتباط فرد با سایرین دانست.

در پژوهش حاضر به بررسی سه عامل تاب‌آوری، کمال‌گرایی و مهارت‌های اجتماعی به کمک پرسش‌نامه‌های استاندارد و تأثیر هر یک از عوامل بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول می‌پردازیم.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از منظر اهداف، کاربردی و از جهت روش تحقیق، کمی از نوع توصیفی - همبستگی است. در نتیجه شیوه تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده رگرسیون چندگانه^۱ و ابزار آن نرم‌افزار SPSS است. مدل‌های رگرسیون به طور گسترده برای بررسی سؤالات علمی مرتبط با ارتباطات بین مجموعه‌ای از متغیرها مورد استفاده قرار می‌گیرند. به طور خاص، مدل‌های رگرسیون خطی^۲ توصیف می‌کنند که چگونه بخشی از تغییرات طبیعی فرد به فرد در یک متغیر پاسخ پیوسته را می‌توان با استفاده از یک یا چند متغیر، تبیین کرد (Garrett M, 2016). جامعه آماری در این تحقیق، شامل دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول مدرسه پسرانه امام جعفر صادق (ع) استان قم (۳۵۰ نفر) در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ هستند. از میان جامعه آماری به کمک نرم افزار Gpower3.1 با سطح اطمینان ۰.۹۵ و به روش نمونه‌گیری ساده تعداد ۷۴ نفر به عنوان نمونه تعیین شدند. به منظور تشخیص مؤلفه‌های مورد نیاز از جامعه هدف، سه پرسشنامه استاندارد «مهارت‌های اجتماعی» (نسخه دانش‌آموزان) گرشام و الیوت با ۲۷ سوال، «تاب‌آوری» کونور و دیودسون با ۲۵ سوال و «کمال‌گرایی» هویت و فلت با ۳۰ سوال استفاده شد. به علاوه معدل دانش‌آموزان نیز به عنوان شاخص پیشرفت مدنظر قرار داده شد. در نهایت طی مدت ۱۰ روز تعداد ۷۴ پرسشنامه توسط جامعه هدف تکمیل شد. ارزیابی پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ^۳ انجام شد. آلفای کرونباخ یک شاخص آماری است که برای سنجش پایایی یک آزمون استفاده می‌شود (GForero, 2024). مقدار آماره آلفا پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی ۰.۸۹۰، تاب‌آوری ۰.۹۳۸ و کمال‌گرایی ۰.۸۸۷ به دست آمد که نشانگر پایایی مناسب ابزار است. مجذور همبستگی چندگانه‌ی همه گزاره‌های پرسشنامه با کل آزمون مثبت بود و نیازی به حذف یا اصلاح گزاره‌ها وجود نداشت.

جدول ۱- محاسبه ضریب پایایی پرسشنامه‌های پژوهش

عنوان پرسشنامه	تعداد سؤالات	ضریب پایایی	سازگاری درونی
مهارت‌های اجتماعی	۲۷	۰.۸۹۰	خوب
تاب‌آوری	۲۵	۰.۹۳۸	عالی
کمال‌گرایی	۳۰	۰.۸۸۷	خوب

به منظور بررسی دقیق‌تر پایایی، به تفصیل ضریب آلفای هر یک از مؤلفه‌های سه پرسشنامه استفاده شده، در جدول ۲ درج شده است.

1. Multiple Regression
2. Linear regression
3. Cronbach's alpha

جدول ۲- محاسبه ضریب پایایی زیر مقیاس های پرسشنامه های پژوهش

عنوان پرسشنامه	زیرمقیاس	شماره سؤالات	آماره آلفا
مهارت‌های اجتماعی	خودکنترلی	۱ تا ۸	۰.۷۵۱
	همدلی	۹ تا ۱۵	۰.۷۷۱
	ابراز وجود	۱۶ تا ۲۱	۰.۶۴۲
	همکاری	۲۲ تا ۲۷	۰.۶۳۰
تاب‌آوری	تصور از شایستگی فردی	۱۶-۱۷-۲۳-۲۴-۲۵-۱۰-۱۱-۱۲	۰.۸۴۲
	اعتماد به غرایز فردی تحمل عاطفه منفی	۱۴-۱۵-۱۸-۱۹-۲۰-۶-۷	۰.۷۸۲
کمال‌گرایی	پذیرش مثبت تغییر و روابط ایمن	۱-۲-۴-۵-۸	۰.۷۰۶
	کنترل	۱۳-۲۱-۲۲	۰.۶۶۸
	تأثیرات معنوی	۳-۹	۰.۷۰۳
کمال‌گرایی	کمال‌گرایی خویشتن مدار	۱ تا ۱۰	۰.۸۱۶
	کمال‌گرایی دیگر مدار	۱۱ تا ۲۰	۰.۸۸۰
	کمال‌گرایی جامعه‌مدار	۲۱ تا ۳۰	۰.۸۲۸

طبق نتایج حاصل از ضریب پایایی هر یک از زیر مؤلفه‌ها می‌توان به مناسب بودن ابزار جمع‌آوری داده‌ها پی برد. پس از آن به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌های پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به کمک نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۷ استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان امام جعفر صادق (ع) بر اساس مهارت‌های اجتماعی، تاب‌آوری و کمال‌گرایی پرداخته شد. پژوهش به دنبال پاسخگویی به سؤال «آیا سه عامل تاب‌آوری، مهارت‌های اجتماعی و کمال‌گرایی می‌توانند بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند؟» است. طبق سؤال مطرح شده سه فرض اصلی برای پژوهش در نظر گرفته می‌شود:

- تاب‌آوری بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار است.
- مهارت‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار است.
- کمال‌گرایی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار است.

در نهایت در راستای رسیدن به اهداف پژوهش داده‌ها جمع‌آوری و میانگین، انحراف معیار و فراوانی هر یک از متغیرهای به شرح جدول ذیل به دست آمد.

جدول ۳- یافته‌های توصیفی مربوط به میانگین و انحراف معیار متغیرها

عنوان متغیر	میانگین	انحراف معیار	فراوانی
معدل	۱۸.۲۳	۱.۳۸	۷۴
مهارت‌های اجتماعی	۱.۴۱	۰.۳۳	۷۴
تاب‌آوری	۳.۱۳	۰.۶۳	۷۴
کمال‌گرایی	۳.۷۲	۰.۶۷	۷۴

جدول ۴- اطلاعات جمعیت‌شناسی اعضای نمونه آماری پژوهش

متغیرها	زیرمقیاس	فراوانی	درصد فراوانی
پایه تحصیلی	هفتم	۲۶	۳۵
	هشتم	۲۶	۳۵
	نهم	۲۲	۳۰
شغل پدر	کارمند	۴۷	۶۳
	آزاد	۲۳	۳۲
وضعیت شاغل بودن پدر و مادر	سایر (متوفی، بیکار و...)	۴	۵
	فقط پدر	۶۱	۸۲
	فقط مادر	۴	۵
تحصیلات پدر	هر دو شاغل	۹	۱۳
	دکتر	۱۰	۱۴
	کارشناسی ارشد	۱۴	۱۹
تحصیلات مادر	کارشناسی	۲۶	۳۵
	فوق‌دیپلم	۷	۹
	دیپلم و کمتر	۱۷	۲۳
تحصیلات مادر	دکتر	۱	۱
	کارشناسی ارشد	۷	۹
	کارشناسی	۱۲	۱۷
	فوق‌دیپلم	۴	۵
	دیپلم و کمتر	۵۰	۶۸

طبق یافته‌های پژوهش ۶۲ درصد دانش‌آموزان معتقدند که در هر اتفاق خوب یا بدی مصلحتی هست، ۴۵ درصد وقتی که تحت فشار هستند تمرکزشان را از دست نمی‌دهند و درست فکر می‌کنند، ۶۳ درصد از دانش‌آموزان اهداف و آرمانهای بسیار عالی دارند، ۳۷ درصد احساس می‌کنند خیلی کمال‌گرا هستند، ۴۱ درصد به راحتی برای خود دوست پیدا می‌کنند و ۴۳ درصد از دانش‌آموزان از دوستانشان برای حل مشکلات کمک می‌خواهند.

جدول ۵ خلاصه مدل

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
هم‌زمان	۰.۶۲۸	۰.۳۹۵	۰.۳۶۹	۱.۱۰۰۸۷

جدول ۶ تحلیل واریانس

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	آماره F	سطح معنی‌داری
هم‌زمان	۵۵.۳۳۲	۳	۱۸.۴۴۴	۱۵.۲۱۹	۰.۰۰۱
باقیمانده	۸۴.۸۳۵	۷۰	۱.۲۱۲		
کل	۱۴۰.۱۶۷	۷۳			

نتایج حاصله نشان داد با استفاده از روش تحلیل رگرسیون هم‌زمان، مدل معنی‌داری به دست آمد.

($F=15.219$ و $P<0.05$ و R تعدیل شده و $P<0.05$ و R تعدیل شده و $P<0.05$)

این مدل ۳۶.۹ درصد از واریانس را توجیه می‌کند (R تعدیل شده = ۰.۳۶۹) و کمال‌گرایی پیش‌بینی کننده معنی‌دار نبود. رابطه مثبت و معنی‌داری بین تاب‌آوری و مهارت‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی وجود داشت و مقدار خطای استاندارد برآورد برابر با ۱.۱۰۰۸۷ بود.

جدول ۷- ضرایب رگرسیونی متغیرهای بررسی شده

متغیرها	مقادیر غیراستاندارد	مقادیر استاندارد	آزمون	معناداری	شاخص‌های هم خطی
	B	Std.Error	t		VIF Tolerance
مقدار ثابت	۱۳.۷۴۲	۰.۹۴۲	۱۴.۵۸۷	<۰.۰۰۱	
تاب‌آوری	۰.۶۱۵	۰.۲۸۲	۲.۱۸۲	۰.۰۳۲	۲.۲۰۳ ۰.۴۵۴
کمال‌گرایی	۰.۰۳۰	۰.۲۰۴	۰.۱۴۵	۰.۸۸۵	۱.۰۰۱ ۰.۹۹۹
مهارت‌های اجتماعی	۱.۵۳۰	۰.۵۶۸	۲.۶۹۵	۰.۰۰۹	۲.۲۰۳ ۰.۴۵۴

یافته‌های آزمون نشان داد به کمک معادله‌های زیر و پرکردن یک پرسش‌نامه مهارت‌های اجتماعی، تاب‌آوری و کمال‌گرایی می‌توان نمره معدل ترم بعدی دانش‌آموزان را محاسبه کرد.

1. Adjusted R-squared

$$Y = 13.742 + 0.615(T) + 0.030(K) + 1.530(M) \quad (B)$$

$$Zy = 0.301(T) + 0.013(K) + 0.372(M) \quad (\beta)$$

T : نمره پرسش‌نامه تاب‌آوری

K : نمره پرسش‌نامه کمال‌گرایی

M : نمره پرسش‌نامه مهارت‌های اجتماعی

ضریب رگرسیون برای تاب‌آوری (۰.۶۱۵) مثبت است. این امر نشان می‌دهد در صورتی که تاب‌آوری افزایش پیدا کند، به طور متوسط ۰.۶۱۵ واحد به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز افزوده می‌شود. ضریب رگرسیون برای کمال‌گرایی (۰.۰۳۰) نزدیک به صفر است. این امر نشان می‌دهد که رابطه معنی‌داری بین کمال‌گرایی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان وجود ندارد. ضریب رگرسیون برای مهارت‌های اجتماعی (۰.۳۷۲) مثبت است. این امر نشان می‌دهد در صورتی که مهارت‌های اجتماعی افزایش پیدا کند، به طور متوسط ۰.۳۷۲ واحد به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز افزوده می‌شود. بتا برای تاب‌آوری (۰.۳۰۱) مثبت است. این امر نشان می‌دهد که با افزایش یک واحد انحراف معیار در نمره تاب‌آوری، ۰.۳۰۱ واحد به انحراف معیار پیشرفت تحصیلی افزوده می‌شود. بتا برای مهارت‌های اجتماعی (۰.۳۷۲) مثبت است. این امر نشان می‌دهد که با افزایش یک واحد انحراف معیار در نمره مهارت‌های اجتماعی، ۰.۳۷۲ واحد به انحراف معیار پیشرفت تحصیلی افزوده می‌شود. نمره t برای تاب‌آوری (۲.۱۸۲) مثبت و معنی‌دار است ($P < 0.05$). این نشان می‌دهد رابطه‌ی بین تاب‌آوری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از نظر آماری معنی‌دار است. نمره t برای کمال‌گرایی (۰.۱۴۵) ناچیز و غیر معنی‌دار است ($P > 0.05$). این نشان می‌دهد رابطه‌ی بین کمال‌گرایی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از نظر آماری معنی‌دار نیست. نمره t برای مهارت‌های اجتماعی (۲.۶۹۵) مثبت و معنی‌دار است ($P < 0.01$). این نشان می‌دهد رابطه‌ی بین مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از نظر آماری معنی‌دار است. VIF برای دو متغیر تاب‌آوری و مهارت‌های اجتماعی ۲.۲۰۳ و کمال‌گرایی ۱.۰۰۱ به دست آمده که بزرگتر از ۰.۱ است و همچنین Tolerance برای دو متغیر تاب‌آوری و مهارت‌های اجتماعی ۰.۴۵۴ و کمال‌گرایی ۰.۹۹۹ به دست آمده که کوچکتر از ۱ است این نشان می‌دهد که هم‌خطی بین متغیرهای مستقل وجود ندارد. در نهایت یافته‌ها نشان می‌دهد رابطه مثبت و معنی‌داری بین تاب‌آوری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد. رابطه مثبت و معنی‌داری بین مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد. رابطه بین کمال‌گرایی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از نظر آماری معنی‌دار نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج یافته‌های پیشین می‌توان دریافت عوامل زیادی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار هستند. این عوامل را می‌توان به چهار دسته اصلی اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی و فردی تقسیم کرد. عوامل فردی عموماً ویژگی‌های شخصیتی و روانی دانش‌آموز را شامل می‌شود. یافته‌های پیشین نشان داد ویژگی‌های فردی عوامل بسیار مؤثری بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هستند در همین راستا سه عامل فردی تاب‌آوری، مهارت‌های اجتماعی و کمال‌گرایی در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت.

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر سه عامل تاب‌آوری، مهارت‌های اجتماعی و کمال‌گرایی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز مقطع متوسطه اول پرداخته است. یافته‌ها نشان داد از بین عوامل مطرح شده دو متغیر تاب‌آوری و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری با پیشرفت تحصیلی دارند. به بیان دیگر هر چه تاب‌آوری و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموز افزایش پیدا کند، از نظر تحصیلی پیشرفت خواهد کرد. هر چند طبق نتایج حاصله تأثیر معناداری بین کمال‌گرایی و پیشرفت تحصیلی مشاهده نشد.

این پژوهش نشان‌دهنده اهمیت تاب‌آوری و تأثیر آن بر نمرات کسب شده دانش‌آموزان است. تاب‌آوری تحت تأثیر مؤلفه‌هایی مانند تصور از شایستگی فردی، اعتماد به‌خود، تحمل عاطفه منفی، پذیرش مثبت تغییر و روابط ایمن، کنترل و تأثیرات معنوی است. از جهتی عامل مهم دیگر مهارت‌های اجتماعی است. مهارت‌های اجتماعی را می‌توان متأثر از مؤلفه‌های خودکنترلی، همدلی، ابراز وجود و همکاری دانست. در نهایت یافته‌ها می‌تواند مسیری جدید پیشروی آموزش و پرورش در جهت افزایش تاب‌آوری و مهارت‌ها اجتماعی دانش‌آموزان قرار دهد. بدین معنا که هر چه به‌منظور ارتقای این دو عامل هزینه و سرمایه‌گذاری بیشتری شود، نتیجه آن را می‌توان در پیشرفت سطح آموزش مشاهده کرد.

بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، پیشنهادهای زیر جهت کمک به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ارائه می‌شود:

- همکاری بین خانواده و مدرسه: برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای اولیای دانش‌آموزان می‌تواند آگاهی آن‌ها را نسبت به چالش‌های پیشروی دانش‌آموزان و علل عدم پیشرفت تحصیلی آن‌ها افزایش دهد. همچنین به کمک افراد متخصص راهکارهای لازم جهت بهبود شرایط تحصیلی دانش‌آموزان، در اختیار اولیا قرار می‌گیرد.
- مشاوره و روان‌درمانی: گاهی دانش‌آموزان در زمینه مهارت‌های اجتماعی یا تاب‌آوری با مشکلاتی مواجه هستند. می‌توان در مرحله اول با شناسایی دانش‌آموزان مذکور و سپس به کمک مشاوران خبره در این زمینه به رفع این مشکلات پرداخت.
- برنامه‌های آموزش تاب‌آوری و مهارت‌های اجتماعی: فعالیت حیطة آموزش می‌توانند با برگزاری جلسات مهارت‌آموزی، یادگیری گروهی، سخنرانی و... به آموزش و ارتقا دانش‌آموزان در حیطة تاب‌آوری و مهارت‌های اجتماعی بپردازند.
- فعالیت‌های گروهی و تیمی: این نوع فعالیت‌ها عموماً منجر به بهبود مهارت‌های اجتماعی و تاب‌آوری افراد در مواجهه با اشخاص مختلف می‌شود. حتی گاهی بازی‌های گروهی هدفمند نیز اثر مثبتی بر ارتقای مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دارند.
- روش تدریس‌های متنوع: دبیران به کمک روش‌های تدریس متنوع (گروهی، ایفای نقش، حل مسئله و...) می‌توانند در ارتقای مهارت‌ها اجتماعی و تاب‌آوری مؤثر باشند. در نهایت این اتفاق منجر به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز می‌شود.

محدودیت‌های پژوهش

- محدودیت نمونه: نمونه انتخاب شده در این پژوهش تعداد ۷۴ نفر از دانش‌آموزان یک دبیرستان متوسطه اول استان قم است، لذا نتایج حاصله لزوماً قابل تعمیم به سایر مقاطع تحصیلی یا سایر مناطق کشور نیست.
- محدودیت روش: در این پژوهش از پرسش‌نامه‌های استاندارد به منظور جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. ممکن است برخی پرسش‌نامه‌ها همه ابعاد مورد مطالعه را به طور کامل تحت پوشش قرار ندهند. از جهتی ممکن است هنگام تکمیل پرسش‌نامه توسط دانش‌آموز، عواملی مانند بی‌حوصلگی، خستگی، غرض‌ورزی و... موجب اختلال در کسب داده‌ها صحیح شود.
- محدودیت زمانی: زمان انجام این پژوهش محدود بوده است. این امر موجب می‌شود انتخاب نمونه بزرگ‌تر و متغیرهای بیشتر، برای پژوهشگر دشوار شود.

پیشنهادات

- عوامل مداخله‌گر: علاوه بر عواملی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، علل مختلفی مانند: استفاده از فضای مجازی، مشکلات خانوادگی و... می‌توانند بر پیشرفت یا افت تحصیلی دانش‌آموز اثرگذار باشند.
- افزایش حجم نمونه: با اختصاص منابع و زمان بیشتر می‌توان حجم نمونه را بزرگ‌تر کرد. این امر در نهایت می‌تواند قدرت تعمیم و دقت نتایج حاصله را افزایش دهد.
- روش‌های متفاوت جمع‌آوری داده‌ها: در این پژوهش از پرسش‌نامه‌های استاندارد به منظور جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. در صورت امکان روش‌هایی مانند مصاحبه، مشاهده و... می‌تواند نکات مورد توجهی را اختیار پژوهشگر قرار دهد.

منابع

- تبریزی شهری، ز (۱۴۰۲). عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی.
- جهمینی، س؛ حسنی، ر؛ باتمانی، ف (۱۴۰۰). تدوین و آزمون مدل ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی بر شایستگی. رویکردهای نوین آموزشی، ۱-۲۰.
- حسینی، س؛ دادیلی، س؛ جلیوند فرد، س (۱۴۰۲). بررسی اهمیت آموزش و پرورش و نقش آن در توسعه و پیشرفت کشور. پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، ۱۱۷-۱۲۷.

-نیک سیرت، م؛ طیبی، ج؛ ایزدخواه، م (۱۴۰۲). مرور سیستماتیک جامع به منظور استخراج عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. مهندسی سیستم و بهره‌وری، ۱۱۲-۱۳۴.

-Argyle, M. (2019). Social Skills. Companion encyclopedia of psychology, 454-482.

-Daud Yahya, M., Idun Suwarna, A., Ginting, D., Ady Bakri, A., & Akhmad, R. (2023). THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING MOTIVATION, ACADEMIC ACHIEVEMENT, STUDENT PERCEPTIONS AND TEACHER PERFORMANCE OF HIGH SCHOOL STUDENTS. Community Development Journal, 2314-2318.

-fang, t., & liu, f. (2022). A Review on Perfectionism. Social Sciences, 255-264.

-Garrett M, F. (2016). Regression. Diagnostic Histopathology, 271-278.

-GForero, C. (2024). Cronbach's Alpha. Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research, 1505-1507.

-Nguyen, L., Nguyen, A., Jia, J., Ling, S., & Finch, N. (2024). Prediction of Students' Academic Progression using Machine Learning. IEEE, 1108-1113.

-Nunes, C., Oliveira, T., Castelli, M., & CruzJesus, F. (2023). Determinants of academic achievement: How parents and teachers influence high school students' performance. NOVA Information Management School, 1-9.

-vanmeter, f., & cicchetti, d. (2020). Resilience. Handbook of clinical neurology, 67-73.

Predicting Academic Achievement of Students Based on Resilience, Social Skills, and Perfectionism

Abstract

The present study aimed to predict the academic progress of middle school students based on resilience, social skills, and perfectionism. The research method was descriptive-correlational. The statistical population of the study consisted of students of middle school in Qom province (350 people). The sample size was determined using GPower software, with 74 people selected using a simple random sampling method. To collect data, the Gersham and Elliott student version of social skills questionnaire, the Connor and Davidson resilience questionnaire, the Hewitt and Flett perfectionism questionnaire, and students' GPA as a measure of progress were used. The reliability of the questionnaires was assessed using Cronbach's alpha. The statistic values of 0.890, 0.938, and 0.887 were obtained, indicating the appropriate reliability of the instrument. Data analysis was performed using Pearson correlation and multiple regression analysis using SPSS version 27. The findings showed that using simultaneous regression analysis, a significant model was obtained with an adjusted R-squared of 0.369 and an F value of 15.219. Based on this, the calculated F value was significant at the 0.05 level. This model explains 36.9% of the variance. Finally, by examining the obtained t-statistic, it can be concluded that there was no significant relationship between perfectionism and academic progress, but there was a positive and significant relationship between resilience and social skills with academic progress.

Keywords: Academic achievement, students, resilience, social skills, perfectionism.

